

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

№ 20.

Mercuri 17. Maiu

1861.

Beiusiu 15. Maiu 1861.

Pușina tempu încă, si voru fi 13 ani trecuti dela decurgerea revoluțiunei magiare, in carea si romanii transilvani luara parte activa, si sub acestu restempu destulu de lungu, dorere! Clio nu ne imbucura cu o carticica descriatoriă acelor evenimente interesante carea aru fi o lectiune foarte binevenita pentru tempulu modernu.

Datorinti'a venitorului este dara se suplinésca acestu defectu. Noi scimu ca intreprindietori erau și suntu, ei impregiurarile sinistre pusera unu „veto“ carele inse de aci incolo trebue se ni se delature din cale. Si pana atunci se servimu publicului si se damu lectoriloru pușina materia de cugetatu asupra principiiloru, cari aveau valóre in epoc'a memorata, din ceea ce apoi se'si faca pucinu studiu de combinatiune la presinte si venitorime.

Voiu a comunicá done documinte fara de nici unu comentariu.

Lucru in genere cunoscutu este, ca comitatulu Albei de josu si Zarandulu fusera puntele cele maș insemnate ale operatiuniloru romanesci, acolo fusa concentrata dela inceputu pana in capetu puterea romana; si éra de guvernulu de atunci revolutionariu denuncia lumei pe romani ca pe nesce unelte órbe ale reactiunei si absolutismului, din scriptele si documintele loru proprii totúsi se vedé, ca ei cunoscura prea bine motivele rescólei romane, adeca: apesárea natiunale, de unde apoi cá siliti moraliter se delasara in negociatiuni parte prin comandantii ceteloror loru armate, parte prin alti ablegati (romani*) cu acei

*) E interesanta epistol'a Domnului Iancu ddtulu Campeni 15. Iuliu 1849 catra Domnulu I. Gozmanu

conducatori pe cari ei ii numi'a de „bujtogató si lázadó“ corespondintiele bravului Buteanu, si ale Dlui Iancu cu susunumitii suntu martore la aceste. Nu ne insielámu dóra, déca dicemu, ca acele fusera o proprietate a guvernului insusi, caci la negociatiunile mai pe urma prin Simonfy intreprinse Kossuth dede urmatoriulu respunsu, cá o deslucire a politicei s'ale si a ministeriului:

I. Documentu:

„Pesta 5. Iuliu 189. Guvernatoriulu tiei. Domnului vice colonelu Iosifu Simonfy. La negociatiunile Domniei Vóstre cu conducatoriulu insurrectiunale Avramu Iancu in privinti'a impaciuirei revoltei romane intreprinse cu invoirea consiliului ministeriale amu de ati respunde: cumca din anima compatimescu acelei asupriri, in carea au gemutu poporulu patriei mele de limba romaná; póte sci fia-cine, cumca eu in contielegere cu consoșii principiului meu politicu, in tóta viéti'a mea m'amu ostitu pentru incetarea sierbitutei loru si pentru cá drepturile si libertatea comune se se estinda si preste ei.

Apelediu la Ddiu, si la publicitate, cumca eu in diet'a presenta, carea s'au inceputu in lun'a Iuliu a an. tr., cá ablegatu, cá ministru si cá presiedintele guvernului, tóte pretensiunile drepte ale vericarui patriotu de ori ce limba si relegiune, in catu acelea erau conforme intregitatei patriei si a statului, totu deauna si cu tóta ocasiunea le amu partinitu, sustientu si conjutoratu.

Acea privintia (nézet) inse, nici candu n'amu po-

indreptata, cu carea s'aru face unu sierbitiu istoriei, daca s'aru da publicitatei, caci credemu Domnulu Gozmanu o posede, de nu altucum in copia. Noi oavemu neautenticata.

tut'o pricepe , ca într'o tíera se póta sustá diferite (külömböző) natiuni politice ; cumca limb'a si relegiunea in usuarea drepturiloru polilice se nu faca nici o diferintia : ast'a 'mi e credeulu si marturisinti'a.

Cumca veri ce poporatiune (népség) limb'a s'a nu numai in viétia privata, ci si in beserica, scóla si comuna, nu numai ca o póte liberu intrebuintia , ci ca desvalinti'a aceleia in interesulu civilisatiunei dela statu se o pretinda : si ast'a o credu si marturisescu.

Dara cá într'o tíera (ország) se póta fi mai multe limbi diplomatice, déca acea tíera voiesce se fia unu corpu , si nu impartita in cantóne suverane deosebite : ast'a nu o potu pricepe . . mai alesu nu o potu a pricepere acolo unde diversele soiuri de popóre (népfajok) nu pe teritorii deosebitu arondate , si de olalta despartite , ci amestecatu si incurcatu locu. escu. O astufeliu de tíera nu se póte nici imparti nici a se guverná dupa limbi , daca nu voimu se o imbucatu.

Cui iarú poté veni in minte , ca in Moldova cea mica, se pretinda pentru numerosii (?) magiari ciangei (csangó magyarok) natiunalitate politica deosebita ?

Nimenui , caci ast'a aru fi dismembrarea Moldovei.

Asia sta lucrú si cu Ungari'a. Natiunalitate politica numai pe temeiulu unui teritoriu arondatu se póte imaginá. O tíera numai unu teritoriu póte avé. Pe acestu teritoriu potu fi vericate limbi si relegiuni , si daca voimu libertate pe partea fiacarui fara diferintia de limba si relege trebuie se fimu egali in dreptu in lege si libertate ; inse a impartire o tíera dupa limbi , adeca a dare fiacarei parti teritoriu deschilinitu , si natiunalitate politica deosebita , nu insémna alt'a decatú acea tíera a o diriburi , sén ai pune capetu.

La acea sinucidere dara a patriei mele , cá din una si nedespartivera Ungaria se infintiamu deosebite provincii de unguri, slavi, germani, sasi, romani, serbi si rusi, guvernulu patriei nici candu póte se se invoiesca ; — inse daca locuitorii acestei patrii de limba romana, ast'a nu o voiescu , pe cumu cu minte sanítósa (józanúl) nici nu potu se voiesca , atunci trebuie se marturisesca, cumca far' de cauza , cá instrumente órbe pradédia sángele , resculanduse in contra acelu legi , cari loru le au datú egal'a si comun'a libertatea asemenea celoru lalti locuitori.

Ci in antea ochiloru loru dóra idea federatiunei rotédia intunecosu ; federatiune póte fi intre doue tieri deosebite , tíer'a unгурésca póte fi in federatiune cu tíer'a romanésea , Serbia etc., inse Ungaria cu sine insasi, adeca colouitorii sei, nu póte pasi la federatiune. Asta e o chimera etc. etc.

De aci incolo trece cuprinsulu epistolei la principiele totudeauna professate, si si lui Dragos descoperite ; mai incolo ca da amnestia la cei ce se voru reintórce in 15 dile, si „salvus conductus“ numai asia póte fi vorb'a de impaciuéla, carea o doresce si nu vrea resbunare etc. incheinduse epistol'a cu urmatórele cuvinte :

„Iu aceste se coprindu detiermuririle si incerdintiarile mele la representatiun. Domnieitale, si in asta privintia cu incredere oblegatóre l'amu insarcinatu pe colonelulu (ezredes) Cserey. Ludv. Kossuth m. p.

Candu scrisese aceste Kossuth , atunci diet'a erá pe cale catra Szegedin , caci ducele Görgey inca in 3. Iuliu le tramite laconica insciintiare de in tabera dela Szöny (lunga dunare nu departe de Comarniu) „ca elu nefindú in stare de a aperá capitál'a patriei, guvernulu se'si véda de tréba“ (vedi bine! de óre ce in 3. Iuliu capeta si elu scirea, ca e amoveatu dela comand'a armatelu, si inlocuitu prin Meszáros cu adlatus Dembinsdy , trebui ca si elu inca in acea di se surprinda pe Domnulu Kossuth cu fama importanta).

Vediendu acestu documentu istoricu si pentru romani interesantu , se vedemu ca ce cale apuca guvernulu, alu carui capu erá Domnulu Kossuth, peste 25 de dile ; in 21. Iuliu deschidienduse diet'a sub presiulu nu de multu (in 26. Aprilie) reposatului Palloczy, nu peste multu se tienura conferintie secrete in cari ministrulu Szemere vorbi'a de politic'a ce o nutresce guvernulu , cá adeca se impace natiunalitatile in siedinti'a din 28. Iuliu 1849 se nascú urmatoriulu actu publicu :

II. Documentu.

Proieptu de impacuire pentru romani.

I. Romanii, cá natiunalitate deosebita , pe venitorime se voru nomenelá in actele publice dupa numele loru : romani.

II. Regimulu ungurescu insufletitu de dorintia, cá tóte natiunalitatile Ungariei substantialu (de sine) se se desvalésca, concede romaniloru urmatórele garantii nationale :

III. Comereliulu (relatiunea) limbei magiare se

va estinde numai la legislatiune, la administratiunea afacerilor guvernamentale publice, incatu adeca a- cea pentru sustinerea unitatii statului neaperatu e de lipsa; in administrarea comunale se va folosi a- cea limba carea e a majoritatiei locuitoriloru.

IV. In comitatele si iurisdictionile eschisivu ro- mane, séu si in acele unde acésta natiune face ma- ioritatea, se póte folosi in discusiuni limb'a romana, precumu si cea magiara. Protocólele se voru tiené in ambele limbi. Corespondintia cu adunanti'a natiu- nale, cu regimulu si iurisdictionile se va face in lim- b'a magiara; cu exceptiune la acele iurisdictioni un- de se folosescu de ambele limbi. In casulu acest'a co- rrespondinti'a se póte face in limb'a romana.

V. In tóte scólele cari deja stau, séu pe veni- torime se voru redicá de statu pentru romani, limb'a instructiunei e cea romana.

VI. La intemplantia de a se introduce lury, séu procedur'a verbale la judetiele subordonaté, este de a se aplicá principiulu desvalitu sub articulu IV. pen- tru procedur'a iuridica.

VII. Fiacarui romanu 'i este liberu a petitiuná in limb'a s'a.

VIII. Romanii de relegea orientale se folosescu de dreptulu administrarei autonóme a besericeii si scólei loru, asemenea cu confesiunile altoru relegi- uni. Dreptu aceea suntu independenti de ierarchia serbésca, si'si alegu liberu pe episcopii loru, alu ca- roru capu pórtá titlulu unui „patriarchu.“

IX. Unu despartimentu deosebitu va funcioná pentru confesorii besericeii grecesci la ministeriulu instructiunei publice. Acela se va compune eschisivu numai din romanii acestei relegi.

X. Scólele si besericele acestei relegi se folo- sescu de tóte drepturile altoru relegiuni competi- tórie.

XI. Ei voru administrá fundatiunile besericeiloru si scóleloru s'ale.

XII. Se va fundá o facultate teologica deschili- nita pentru densii la universitatea de Buda-Pesta.

XIII. Dupa o presciintiare si incuviintiare a re- gimului se potu romanii a se adunare pentru consul- tarea trebiloru s'ale besericescii si scolare, sub su- pravighierea unui comisariu guverniale in totu anulu la sínóde mai mici si generale.

XIV. In cercurile unde limb'a romana e predom- nitória comanda gvardiei natiunale se fia romana.

XV. Suntu egali la tóte deregatoriile publice cu

altii concetatiieni, si in acésta privintia trecutul nu póte se sté nimeni spre pedeca.

XVI, XVII. si XVIII. suna despre depunerea ar- meloru prin romanii rescolati in 14 dile, si depunerea juramentului pe constitutiune apoi deplina amnetia.“

In periculu! si totusi catu de angustu la inima se arata si atunci! — Si minunatu, ca acestu pro- ieptu se facuse numai pentru romani si nu si pentru serbi, slavi etc. candu puntulu alu II. suna pentru tóte natiunalitatile; ce au fostu caus'a? dóra muntii cei buni, cari erau cá paiulu celui ce se cufunda in apa.

I. Romanu.

Pretensiunile romaniloru

din Hinidóra la restauratiunea din 1861.

Ilustritatea Tá! On. Comisiune!

Cuestiunea cea mai momentósa si cea mai de- licata, care nea datu si ne da inca si pana astadi o ingrijire mare — ba pré mare — a remasu afara din sedinti'a de eri, si altaieri fara a fi atinsa in asta venerabila adunare; cnestiunea acést'a pe care noi o privimu chiaru de o cnestiune si principiu de viétia natiunala si politica, este limb'a.

Ilustritatea Ta, si pré venerabila adunare! Ne tienemu de una mare onóre si fericire, candu ne ve- demu aici adunati laolalta romanii si fratii magiari spre a ne consultá despre sórtea si viitorulu nostru pe care provedinti'a ni leau incredintiatu in manile nóstre. In convictiunea nóstra, ca vorbimu aici la o- lalta cu francheti'a ce li se cuvine unoru membrii ai doue natiuni infratite marturisimu ca ingrijirea nós- tra pentru limb'a romana ne este cu atat'a mai mare cu catu amu avutu acea nenorocire a observá, ca limb'a romana in celea mai multe comitate locuite de romani si magiari constituate pana astadi nu s'a res- pectatu nici dupa mesur'a ce o da dreptatea, nici du- pa aceea ce o da egalitatea natiunala; tóte dorintiele nóstre se concentrédia numai si numai in dreptulu de a ne poté folosi limb'a ca ori care alta natiune locu- itóre in oricare statu constitutionalu si civilisatu; o dorintia santa pe care strabunii nostrii dupa istoriculu Bonfiniu si Gibonu, au aperato mai multu decatu vié- ti'a si pe care neaparandu'o noi astadi nu amu fi demni a ne numi stranepotii acestor'a, n'amu fi demni a purtá numele de natiune, pentruca natiunea fara limba e unu cuventu secu, o batujocna, una idea pro-

fanata; n'amu fi demni de a ne numi fratii compatriotiloru magiari, n'amu fi vrednici ale strange man'a ce nio intindu.

Ilustritatea Vóstra nu veti negá, ca comitatulu acesta este unulu dintre acelea comitate in care natiunea romana e cea mai compacta si mai numerósa, prin urmare noi, carii avemu onóre a fi convocati aici de Ilustritatea Vóstra; cá membrii „comisiunei ad hoc,“ credemu, ca nu vetamam nicidecatu principulu dreptatiei daca amu (?) pretinde, cá limb'a nóstra romana in acestu comitatu locuitu de una maioritate absoluta romana se fia cea romana, cu respectarea acelei magiare; intru aceia totusi rezervandune dreptulu acest'a pentru diet'a viitóre, care speramu a se tiené catu mai curundu, ne marginimu a pretinde deocamdata cá limb'a nóstra romana se fia numai intru tóte asemenea celei magiare si anumitu:

1. Protocóele siedintieloru comitatense si magistratuale se se pórte in limb'a romana si magiara in textu originalu in acestu modu, cá protocolulu se fia numai unulu, care se cuprinda indicatiunile romanesce romanesce si cele ungresce ungresce.

1. In tóte afacerile si corespondintiele comitatense se se iutrebuintiedie limb'a romana cá limba oficiósa atata fačia cu autoritatile supreme, pana la cancelari'a auliea catu si cu celea coordinate si fačia cu comunele si persónele romane intocma cu cea magiara.

3. Oficialii romani se nu fia constrinsi a intrebuinti'a limb'a magiara, decatu numai fačia cu persónele, comunele si corporatiunile magiare —

4. In comunele mestecate fačia cu ungurii si romani se se pertractedie si corespundie in limb'a careacelea 'si voru fi alesu din periodu in periodu.

5. Tóte protocóele investigátore si de ori ce natura se se pórte in limb'a fatentelui, asemenea se se faca tóte pertractarile ce voru urmá dupa acestea protocóele si se se dee si resolutiunile si decisiunile in acea limba.

Deva in 27. Aprilie c. n. 1861.

Nicolae de Crainicu m. p., protopresbiter. alutractului Dobrei in numele tuturor membriloru de natiune romana chiamati la comisiunea organizátore.

Acestea pretensiuni mai moderate decatu ins'a moderatiune n'au aflu primire la magiari si la comiteile!? Apoi ce mai avemu de a sperá dela fratietatea cea farisaiéseca? Notamu, ca venerabilulu batranu Nopcea veni imbracatu in costumulu nationalu ro-

manu, pe candu fiii se distingeau cu atila. Cada blasphemulu si indignatiunea natiunei pre cei ce pórtá vin'a unei astufelii de umilire a romaniloru din comitatulu Hinidórei, Valea Hatieguni, cu 7000 mii nobili romani si o manutia de magiari; dara acestia 'si voru procurá ei drepturile cuvenite cu orce pretiu, déca nu voru cascá in gur'a renegatiloru vendiatori.

Reorganisarea

magistratului orasiului Hatiegu,

In 8. Maiu a. c. inainte de prandiu Ilustritatea Sa Domnulu Comite supremu alu Hunedórei; Franciscu de Nopcea in calitate de c. r. comisariu guberniale veni aici spre a organizá magistratulu orasiului; cu acésta ocaziune toti orasiani cu flamure nationale in frunte, cu preotii intre cele mai sincere resunete entusiastice de „se traiéseca“ 'lu cuprinsera cu tóta caldur'a. La 10 óre inainte de prandiu sub presiedinti'a c. r. comisariu prin aclamatiune a alesu poporulu alegatoriu orasienescu in ordinu bunu oficiali pentru magistratu; de jude primariu: Nicolau Baia-siu, de notariu primariu: Ioane Balasiu; afara de acestia s'au mai alesu siese asesori magistratuali, dintre cari doi suntu neromani. Partea neromana nemul-tiaminduse cu acestu numeru pretense, cá intre asesorii magistratuali se fia trei neromani, si asia lunga cei doi alesi se fia asesoru magistratualu si Archidiaconulu rom. cath. alu Hunedórei cu locuinti'a in Hatiegu; inse poporulu alegatoriu cu maioritate respinse acésta pretensiune din mai multe cause si anume pentruca o astufelii de pretensiune a catoruva individi neromani nu póte restringe dreptulu poporului alegatoriu intr'unu orasiu romanescu (cumu e Hatie-gulu) cá densulu fara voie se aleaga trei asesori magistratuali neromani, si pentruca Archidiaconulu rom. cath. dupa legile canonice nu póte portá oficiu civile ordinarie la magistratulu orasiului.

De limba oficiala la magistratu s'au alesu cu o maioritate absoluta „limb'a cea romana,“ care si inainte de organizarea magistratului a fostu alésa in acestu orasiu de limba oficiósa de josu pana susu, si cá, astfelii a fostu intarita si de catra Inaltulu c. r. guvernii, si pusa in prasa in orasiulu nostru. C. r. comisariu la acést'a a observatu, ca numai in sinulu orasiului póte fi limb'a romana oficiósa, si pentru aceea mai incolo in comitatu nu o va primi nece de-

catu; romanii totusi basati pe dreptulu naturei, pe dreptulu egalitatii si alu dreptatii, pe manuscrisulu imperatescu din 20. Decembre 1860, si pe renduéla Inaltului c. r. guvern, care a intaritu pentru orasiulu Hatiegu limb'a romana de oficiósa de josu pana susu s'au declarat, ca vréu se fia limba oficiósa in acestu orasiu de josu pana susu numai cea romana, ca nice prin o fortia nu se voru abate dela usulu limbei romane cá oficióse la magistratu de josu pana susu. —

Dupa finirea reorganizarii magistratului din partea orasiului s'au datu unu banchetu, unde se ridicara mai multe toasté pentru c. r. comisariu, si pentru fratietatea romanilor si a ungorilor*).

Hatiegu 10. Maiu 1861.

Mai multi.

Protocolu

are s'a luatu adi in Duminec'a Tomei in 12. Maiu 1861 in beseric'a resaritena din Belgradu, de faciá au fostu subscrisii.

Noi subscrisii intielegundu de otarirea ce s'a iacutu de juratii actuali ai orasiului nostru in 8. Maiu a. c. si vediendu placatele pre pareti, prin care ne

*) In 9. Maiu a. c. sér'a se tienú aici unu balu; la acesta se invitara prin tenerimea neromana de aici fara biletu multi si ditre romani si romane; aceste inse, durere, la acestu balu remasera mai multu cá spectatrice, care observandu necuviintiele si ur'a cea nationala a unoru dintre fratii romani mai multu se amarira si scandalisara decatu'si petrecura. —

Dealtumintrele in partile nóstre intre romani si neromani domnesce o concordia démna de lauda; o frantura numai neinsemnata dintre neromani botéza pe romanii nostrii cei zelosi, carii apera dreptulu limbei romane, carii nu vréu se fia limb'a romana suprematisata de limb'a magiara, si carii in uniunea din 1848 afla pe natiunea romana fusionata in unguri, ucisa politicesce, si limb'a ei innormantata pentru totudéun'a, totu numai de reactionari, si asia amaresce multu animile cele adeveratupatriotice si le turbura. De clas'a acestei franturi se tiene si calumniatorulu acelu din tienutulu Hatiegului, care in jurnallulu „Pesti Napló“ Nr. 73. 31. Martiu 1861 pe nedreptu se plange asuprá vicariului din Hatiegu, care cu tóte poterile intru acolo lucra, cá intre romani si

provóca, cá pre temeulu legiloru din 1847/8 se ne inscriemu pentru alegerea si reorganizarea magistratului, amu otaritu urmatórele: —

1. Ca noi nu cunóscemu cu ce dreptu si pre ce cale au pututu juratii actuali, cari afara de vreo 5, 6 suntu pusi sub sistem'a absolutistica (sic!) fara cá se fia alesi de orasieni dupa vreo lege séu basa de dreptu, se hotarésca, cá reorganizarea magistratului se se faca dupa legile din 1847/8. —

2. Noi nu cunóscemu legile din 1848 de legi indatoritórie pentru noi, din potriava pe temeulu diplomei imperatesci 20./10. 1860 dorimu si ceremu, cá reorganizarea onoratului magistratu se se faca totu dupa acelea legi, care lea luatu Inalt'a Cancellaria de curte si Inaltulu Guverniu de norma in lucrurile s'ale, cu aceea adaugere, cá noi romanii se luamu intru tóte parte dupa cumu liéu cei mai de multu indreptatiti, prin urmare cunóscemu de bune tóte otaririle cate s'au facutu in privinti'a acestoru legi in conferinti'a din Sibiu tienuta in 13., 14. si 15. Ianuarie 1861, din care cauza protestamu cu tóta solenitatea in potriava conclusului juratiloru acestui orasiu din 8. I. c. si ne declaramu ca pana candu acei jurati nu'si voru retrage séu schimbá acelu concludu nu vomu luá parte nece la inscrieri nece la alegeri lasandu tóta responsabilitatea buneloru séu reloru urmari asupra Domnialoru.

Deci cá reorganizarea comunei orasiene si a Magistratului, dupa cumu este ferbintea dorintia si a nóstra a subscrisiloru, se se puna in lucrare catu mai enrendu cu totu dreptulu ce'lu avemu cá o parte mare orasiéna, pretendemu:

a) Cá inainte de tóte se se conchiame toti indreptatitii orasieni ori cá proprietari fara de restringere, ori cá industriasi si meseriasii, ori cá intielegenti, acésta adunare generala de indreptatiti va avé b) séu intréga de a desbate modalitatea conscierei si organizarea comunei orasiene si a magistratului séu va alege din sinulu seu unu comitetu carui, dupa principiile adoptate in adunarea generala, se va increde totu actulu memoratei reorganizari;

Déca cumva in urm'a acestui protocolu si protestu alu nostru, despre care se va tramite o paria

intre natiunile neromane de pe aici se se sustiena fratietatea cea adevérata si concordia pe basea egalitatii si a dreptatii. —

Ref.

spre incunoscintiare si indreptare si on. Magistratu, acestu onoratu magistratu nu l'aru luá in bagare de séma si aru procede mai departe pre calea ce a pornitu, ne vomu tiené de a nóstra datoría a ne aretá acestu protocolu si protestu alu nostru la locurile mai inalte si a cere vindecarea loru dela acelea.

Dreptu care acestu protocolu subscriinduse dupa cetirea in faǵia si audiulu tuturoru, unu esemplariu se va impartasi onoratului magistratu si cate unulu pentru viitoriulu indreptariu se va depune la fiacare din besericele romane locale.

Urmédia mai multe dieci de subscriptiuni.

Protestulu Turdieniloru.

Onorata Comunitate!

In anulu Domnului 1861 —, candu tóte popórale lumei civilisate suntu patrunse de simtiulu dreptatei si alu libertatei, candu natiunile suntu gata a'si sacrificá libertatea, mai bucuros decatu nationalitatea, candu acestu simtiu puternicu alu nationalitatei restórna tronuri, si nimicesce sisteme absolutistice, ponendu in locule pre cele liberale si constitutionale si candu natiunea magiara acestea principii le pronuncia cu atata entusiasm demnu de tóta onórea si imitatiunea, in anulu acest'a si in orasiulu acest'a, care au fostu de atate ori martoru la luptele stramosiloru nostri pentru libertate — si nationalitate — cu cea mai mare durere a animei nóstre vio spunemu verde in ochi, cumca Dvóstra, fratiloru unguri, inganati dreptatea si ve bateti jocu de drepturile nóstre nationale si tóte acestea le faceti pre basea legiloru din 1848!

Dupa acestea legi organisati magistratulu orasiulu si pre romanii de aici, cari numera 3 din 8 parti ale locuitoriloru ei eschiserati cu totulu dela posturile de senatori, candu dupa sistem'a cadiuta absolutistica, ne puturamu bucurá in acesti 12 ani fatali, celu puǵinu de unu senatoru romanu, dara dupa legile Dvóstre din 1848 si acésta umbra de dreptu o perduramu, prin urmare trebue se marturisimu, ca legile la care ve inchinati — si despre care diceti, ca suntu multiamitóre pentru tóte natiunile, in aplecareu loru faǵia cu nationalitatea romana suntu mai absolutistice decatu chiaru celu mai crudu absolutismu.

Inse martoru ne e Dumnedieu, ca nu vomu suferi nici pre unu minutu nedreptatirile, ce ni s'au fa-

cutu, ci vomu apelá la simtiulu de dreptate alu mai mariloru nostri, si la opiniunea publica care cunósce acumu tendintiele Dvóstre de a ne denegá tóte drepturile nationali.

Deci protestamu :

1. In contra aceloru tegi din 1848, pre a carora basa facurati neaudit'a nedreptate de a ne eschide dela posturile de senatori.

2. Protestamu in contra procederei adoptate la organisarea magistratului, fiindu ca acei 40 jurati, cari au alesu comisiunea candidatória, suntu numai unguri alesi fara concursulu nostru; in urma

3. Pretindemu, cá de nou alesii senatori se nu intre in activitate, pana candu la acestu protestu nu vomu capatá respunsu de aici — séu dela cea mai din urma instantia legala.

Torda in 15. Maiu 1861.

Ai onoratei Comunitati

Nedreptatiti cetatieni

Urmédia 70 de subscriptiuni cu D. vice-comit.

Dr. Ratiu in frunte.

Fondulu Gazetei séu fundatiunea Sincaiana.

Dela oficiu diecesanu alu Lugosiulu tramise prin D. Gavriule Popu, vicariu alu Hatiegului.

Gavriulu Popu, vicariu 4 fl. Atanasie Filipu, parocu 4 fl. Georgiu Casianu, par. 2 fl. Ioane Hobitia, par. 1 fl. Nicolau Casianu, par. 2 fl. Georgiu P. Densusianu, par. 1 fl. Georgiu Suismanu, par. 1 fl. Ioachim Eliu, par. 1 fl. Nicolau Popu Tiarina, par. 2 fl. Ioane Cetatianu, par. 1 fl. Euthimiu Olerescu, par. 1 fl. Mercutiulu Polutiulu, par. 50 cr. Georgiu Voinu, par. 1 fl. Pavelu Chirianu, par. 60 cr. Petru Voinu, par. 1 fl. Visantie Tuscianu, par. 1 fl. Demetriu Dariu, par. 1 fl. Pavelu Itu, par. 1 fl. Manasie Popu, par. 1 fl. Vince Aronu, teologu 1 fl. Munteanu Alesandru, dasc. 1 fl. Petru Vegu, cantoru 1 fl. Stoica Donescu 50 cr. Petrutiu Lada 20 cr. Salmenu Todoru 20 cr. Rosca Sigismundu 20 cr. Comuna Tatesci 4 fl. 50 cr. Ioane Dragota, dascalu 1 fl. Comuna Rochitova 1 fl. Comuna Bautiariu de susu 52 cr. Georgiu Popu, par. 50 cr. Moises Colmanu, jude din Rechitova 1 fl. Ioane Ciuciu, curatoru 1 fl. Georgiu Balasiu, propriet. 2 fl. Nicolau Celegradianu 20 cr. Dinu Apostolu 30 cr. Ioane Popu 50 cr. Georgiu Nandra 50 cr. Petrutiu Lacatusiu 30 cr. Beserica romana unita din Hatiegu 4 fl. Isacu Lepa 30 cr. Comuna Pesceana 1 fl. v. a. Sum'a 49 fl. 30 cr. v. a.

Din protopopiatulu Temisiórei :

Avramu Maximu, protopopu 2 fl. Ioane Vulcanu, parocu in Iebelu 1 fl. 40 cr. Ioachim Franca, teologu 1 fl. Ioane Madnicia 1 fl. Iosifu Iancu, cetatianu in Temisióra 1 fl. Ilie Mihailu, cetatianu in Temisióra 1 fl. Alesandru Dudasca, cetatianu in Temisióra 1 fl. Sum'a 8 fl. 40 cr. v. a.

Din protopopiatulu Hunedórei :

Ioane Fodoru, parocu si protopopu in Hunedora 3 fl. Georgiu Popu, curatoriu in Hunedora 40 cr. Alesiu Hentis, oficialu camerariu in Deva 1 fl. Iosifu Moldovanu, negutiatoriu in Deva 1 fl. Iosifu Velitsca, maistru de posta 1 fl. Isidoru Fetti, adiunctu de pretura 1 fl. Ioane Surobeta, espeditoriu de posta in Deva 1 fl. Antoniu Szantsali, prefepu montanu in Govasdia 4 fl. Ioane Pipos, oficialu montanu in Govasdia 3 fl. Ioane Lazarini, metalurgu montanu in Govasdia 10 cr. Iosifu Pascu, metalurgu montanu in Baiudecósá 10 cr. Nicolau Lascutum, metalurgu in Gelariu 5 cr. Georgiu Stancane, metalurgu in Govasdia 10 cr. Alesiu Popu, metalurgu in Toplitia 20 cr. Vasilie Ordeanu, parocu in Gelariu 1 fl. 45 cr. Simeonu Ulpianu, parocu in Ploscabaia 2 fl. Christina Ulpianu, preutésa in Ploscábaia 50 cr. Ioane Lupulescu, teologu in Martinesci 50 cr. Oprisiu Andrea, economu in Ploscábaia 10 cr. Oprisiu Nicolau, in Ploscabaia 10 Cr. Todoru Toplicianu, curatoriu in ploscabaia 10 cr. Dieleriu Lascutiu, cumpanatoriu in Ploscabaia 10 cr. Aronu Papu, cantoriu in Ploscabaia 10 cr. cr. Ioane Bosianu, lemnariu in Ploscabaia 10 cr. Sum'a 21 fl. v. a.

Preste acestia Rssm. D. Stefanu Moldovanu, prepositu in Lugosiu 10 fl. v. a.

Prin zelosulu D. Nicolae Popovicu din Hatiegu :

George I. Popp, c. r. preceptoru 2 fl. Nicolae Popescu, cancelistu 2 fl. Abram Csutu, proprietariu 1 fl. Marcu Torotiu, proprietariu 1 fl. Ludovic Munteanu, proprietariu 2 fl. B. Popovitsiu, negutiatoriu 4 fl. George Balasiu, propr. 2 fl. Marcu Moldovanu, propr. 1 fl. Janos Ivascu 1 fl. N. N. 1 fl. Dinu Apostolu, notariu 5 fl. N. N. 1 fl. Dinu Apostolu, propr. 1 fl. Marcu Munteanu, prop. 5 fl. Atanasiu Philipu, parocu 1 fl. Alesandru Petrovitiu, negutiatoriu 1 fl. Partenu Pascovitiu, propr. 1 fl. Ioanu Popescu, propr. 1 fl. George Nandra, propr. 1 fl. Osotiet'a de Comerciu 11 fl. Nicolau Petrovicu 5 fl. Sum'a 50 fl. val. austriaca.

Din Orastia prin D. Georgiu Romanu :

Nicolau Popovicu, protopopu 3 fl. Spiridonu Tatartzi, negutiatoriu si proprietariu de casa 5 fl. Ioane Schuster, negutiatoriu si proprietariu de casa 4 fl. Ilie Popp, pieliariu si proprietariu de casa 5 fl. Georgiu Domzsa de Fagarasiu, c. r. consiliariu judecialu 20 fl. Georgiu Romanu, c. r. asesoru la judec. urb. 10 fl. Dimitrie Moldovanu, consiliariu imperatescu 15 fl. Nicolau Balintu, scriitoriu la c. r. tribun. de prefect. 1 fl. 40 cr. Nicolau Petco, c. r. actuariu 5 fl. Ladislau Fodoru, c. r. oficialu 2 fl. 10 cr. Demetriu Blotiu, c. r. cancelistu 1 fl. Danila Gaboru, c. r. cancelistu 2 fl. Nicolau Besanu, c. r. cancelistu 2 fl. Ioane Viorelu, parocu in Balomiru 2 fl. Avramu Viorelu, parocu in Balomiru 2 fl. Georgiu Toportianu, economu in Cudsiru 1 fl. Ioane Ciungu 1 fl. Demetriu Sebesianu, pieliariu si proprietariu de casa 1 fl. v. a. Sum'a 82 fl. 50 cr. v. a.

Boccea Montana, 22. Februarie 1861.

Pré Onorata Redactiune!

Multe vorbe 'su seraci'a omului! Tempulu fapteloru a venitu! Deci se ne apucamu de lucru, si numai faptele siguru potu aduce rezultatulu celu doritu.

Aici alaturatu amu onóre a strapune consemnarea oblatiunilor de bun'a voia impreuna cu sum'a totala de 470 fl. v. a., ce a incursu in favorulu Gazetei Transilvaniei cu acea adaugere, ca si oblatiunile cele anca restante dupa incasare numá decata se voru tramite.

Din partile aceste s'oru tramisu numai prin scrisulu afara ce s'a facutu prin altii — o suma de 360 fl. v. a. pentru prenumeratiune la Cazeta Transilvaniei, si prenumeratiune la Telegrafulu romanu 105 fl. v. a., éra pentru ajutoriulu juristiloru lipsiti de medilóce la Reuniunea din Sibiu 236 fl. 60 cr. val. austr.

Din faptele aceste vorbitóre va poté conchide onoratulu publicu cetitoriu in ce gradu sta desvoltarea sentimenteloru si plecarea romaniloru pentru inaintarea binelui nationalu cu privintia la seraci'a de comunu cunoscuta din partile aceste.

Philipu Pascu, c. r. pretore.

Contribuitorii marinimosi suntu :

Din Boccea montana : Vasilie Diaconovicu, cocariu 40 fl. Ioane Bercianu, protopopu 10 fl. Mihaile Bontea, docente 10 fl. Mihaile Rusu, antiste co-

munalu 10 fl. Philipu Pascu, pretore 10 fl. Alesandru Redieiu, adjunctu 5 fl. Zaharie Botosiu, parocu 5 fl. Georgie Popoviciu, notariu 5 fl. Petru Petroviciu, notariu 3 fl. Georgie Popescu, docente 2 fl. Dimitrie Sabeu, maestru 2 fl. Pavelu Vulpe, maestru 2 fl. Constantinu Sabeu, maestru 1 fl. Dumitru Cadianu, lucratoriu montanu 1 fl. Nicolae Roscobanu, lucratoriu montanu 1 fl. Dumitrie Tieranu, lucratoriu montanu 1 fl. Nicolae Cadianu, serbitoriu comunei 1 fl. Din Resitia montana: Georgie Siann, negutiatoriu 10 fl. Din Boccea romana: Alesie Popescu, parocu 10 fl. Dimitrie Dragomiru, notariu 10 fl. Adolfulu Diaconoviciu, secretariu 10 fl. Marcu Ciula, antiste comunale 6 fl. Ioane Popoviciu, parocu 5 fl. Dionisiu Petri, docente 5 fl. Petru Panduru, economu 5 fl. Nicolae Istvanu, economu 1 fl. Constantinu Ciula, economu 1 fl. Mundry Ciula, economu 1 fl. Din Vasiova: Petru Diebucu, economu 5 fl. Vasilie Iova, antiste comunale 5 fl. Mihaile Demetroviciu, maestru 5 fl. Iosifu Novacu, casieru com. 2 fl.

(Va urmá.)

Venitoriulu.

Me preamblamu odata printr'o dumbravióra

Dulce si frumósa cá si unu edenu,

Pe candu auror'a suava rumióra

Resfirá pe campuri peru-si de ebenu

Fericirea tiei si aiei marire,

Ori viati'a-i trista mentea-mi retaciá,

Caci voliamu se afli ca 'n nemarginire

Pierde-s'a romanulu, ori se va 'naltiá.

Lacrimel' noptiei dulci si argentóse

Inecau lumin'a suavei aurori,

Candu prin a Dumbravei frundie lacramóse

Se ivesce-o dina 'ncinsa de lucori.

Frica me cuprende 'n bratielei de ghiatia,

Si cu-o sarutare mai me amorti;

Din'a se apropia, cauta camu marétia

Si cu-nu viersu de auru éta ce-mi vorbi:

Nu cerca fientia, pulbere liusióra,

A desface velulu, care nu-i liertatu,

Venitoriu-i nópte, neci odenióra

Omului pe lume n'a fostu luminatu.

Daca alu teu sufletu n'afli pausare,

Recercandu cu-ardóre negrulu venitoriu,

Fericirea tiei si-a ei inaltiare,

Ori viati'a-i trista, tempui plangatoriu.

Afli ca eu insa-mi suntu din ceriu venita,

Si'n ochianulu ast'a la ori-ce poporu,

Vei ceti viéti'a trista si 'nflorita,

Anii-i de ferice séu numai de doru.

Ven'o 'ncóci de cauta, sufletu'ti alina,

Cu pasire lina mergu tremuratoru:

Pe-unu tablou de auru, incinsu de lumina,

Éta venitoriulu blandulu poporu:

Pe unu tronu de auru cu-a sórelui lmina,

Musele 'n cununa cu cununi de lauru

Fruntile splendide cá ari'a senina,

Cá ari'a 'nvalita 'n pulbere de auru.

Éra de alta parte 'nvingerea 'nvestita

In vestimentu de auru si margaritariu

Scóte-o carte suava cu auru inflorita

De pe care chiama bravii militari.

Mii Mihai si Stefani, fientie eternate

Si primescu cunune, lauri de onori,

Care-i comitédia la eternitate,

In edenulu dulce semenatu cu flori.

In acésta carte suava aurita

Cu litere de auru acést'a erá scrisu:

Esti alesu romane, gente stralucita,

Anii tei pe lume voru fi unu paradisu.

La templ'a gloriei tale poporale din lume

Cu manule 'mpletite eternu s'oru inchiná;

Din polure in poluri suna-va alu teu nume,

Ori si ce fientia eternu te a laudá.

Dar' mai ai romane inca suferintia;

Luptate ca leulu si nu desperá,

Crudii ce te-apasa in a loru reintia

Cá si unu nuoru de venturi toti s'oru resfirá.

A. P. Densusianu.

Redactoru respundietoru
Iacobu Muresianu.

Editiunea: in tipograf'a lui
Ioanne Gött.